

4.6 Sociální péče

Hlavním úkolem sociální politiky v České republice je péče o staré, nemocné, tělesně postižené občany a opuštěné děti. Do roku 1990 existovala jen státní zařízení sociální péče, po roce 1989 došlo ke vzniku soukromých a církevních zařízení.

Mezi zařízení sociální péče pro dospělé řadíme ústavy sociální péče pro dospělé, domovy důchodců, penziony pro důchodce a domy s pečovatelskou službou.

Nejvíce míst ze všech zařízení sociální péče vykazují domovy důchodců, které se na všech místech zařízení sociální péče pro dospělé podílejí 40 %. Domovy důchodců patří mezi nejstarší zaopatřovací ústavy, které se starají o staré občany. V roce 1995 bylo v Olomouckém kraji 18 domovů důchodců s 2 522 místy. V roce 2000 se jejich počet zvýšil na 23 zařízení s 2 635 lůžky. Počet domovů důchodců v Olomouckém kraji se v roce 2004 oproti analyzovanému roku 2000 zvýšil o 3 zařízení a jejich kapacita vzrostla o 80 míst na 2 715 míst pro důchodce.

Druhým nejvyšším počtem kapacitních míst ze všech zařízení sociální péče pro dospělé představují domy s pečovatelskou službou. V roce 1995 bylo v našem kraji těchto zařízení 46, v roce 2000 došlo k jejich nárůstu na 62 zařízení s 1 641 bytovými jednotkami. Rok 2004 zaznamenal opět navýšení počtu domů s pečovatelskou službou oproti roku 2000 o 27 na 89 domů s 2 390 bytovými jednotkami, což znamenalo zvýšení počtu bytových jednotek o 749.

Tab. 4.6.1 Zařízení sociální péče k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Ústavy sociální péče pro dospělé	4	4	4	4	7	3
místa	346	378	379	538	814	468
Ústavy sociální péče pro mládež	14	14	15	10	10	-4
místa	1 505	1 453	1 470	1 041	979	-526
Domovy důchodců	23	23	28	27	26	3
místa	2 635	2 567	2 862	2 707	2 715	80
Domovy - penziony pro důchodce	11	11	11	12	14	3
místa	792	792	789	797	867	75
Domy s pečovatelskou službou	62	64	64	83	89	27
bytové jednotky	1 641	1 659	1 659	2 198	2 390	749
Ostatní zařízení sociální péče	21	19	26	26	22	1
místa	576	437	731	850	902	326
Dětské domovy	12	12	12	13	13	1
místa	396	396	389	422	417	21

Dalším typem sociálního zařízení pro dospělé jsou domovy – penziony pro důchodce, které představují péči o staré občany, jejichž zdravotní stav nevyžaduje celodenní péči. Podmínkou přijetí do takového typu zařízení je dostatečná výše důchodu na uhrazení nákladů na bydlení, základní péči a zůstane jim určitá částka na nákup potravin a oblečení. Na přání obyvatel penzionu jim mohou být poskytnuty další služby jako celodenní strava, kadeřník apod. Do penzionů se nepřijímají jen jednotlivci, ale i manželé.

Penziony pro důchodce zaznamenaly v Olomouckém kraji vzestup. V roce 1991 měl Olomoucký kraj 4 penziony pro důchodce s kapacitou 465 míst. V roce 2000 se jejich počet zvedl na 11 a až do roku 2002 bylo penzionů pro důchodce stejně. V roce 2004 bylo v našem kraji již 14 těchto penzionů a počet míst se od roku 2000 zvýšil o 75 na 867 míst.

V roce 1995 měl Olomoucký kraj 3 ústavy sociální péče pro dospělé, v roce 2000 se jejich počet zvýšil na 4 a v roce 2004 v našem kraji bylo těchto ústavů 7. Počet lůžek se od roku 2000 zvýšil o 468 na 814 míst.

Ústavy sociální péče pro mládež zahrnují ústavy pro smyslově, tělesně a mentálně postiženou mládež. Od roku 1995 do roku 2001 byl jejich počet 14 s průměrným počtem 1 500 míst. V roce 2002 došlo ke zvýšení na 15 ústavů s 1 470 lůžky, ale rok 2003 znamenal snížení počtu ústavů sociální péče pro

mládež na 10 ústavů. V roce 2004 byl jejich počet stejný, počet míst byl roven 979, což znamenalo oproti roku 2000 pokles o 4 ústavy sociální péče pro mládež a o 526 míst.

Dalším typem sociálního zařízení pro děti jsou dětské domovy, které poskytují ústavní a výchovnou péči dětem od narození, o něž nemá kdo pečovat nebo jimž nelze ze sociálních důvodů zajistit péči ve vlastní ani náhradní rodině. V roce 2000 měl Olomoucký kraj 12 dětských domovů, kde pobývalo 396 dětí. V roce 2004 bylo o 1 dětský domov více a počet míst se zvýšil o 21 míst.

Ostatní zařízení sociální péče poskytují pomoc dětem i dospělým. Jedná se o domy pro matky s dětmi, azylové domy, zařízení pro pěstounskou péči, charitní domovy apod. Tato zařízení jsou vykazována jako samostatná zařízení až od roku 1994. V roce 2000 bylo v Olomouckém kraji 21 těchto zařízení s 576 místy, v celé České republice jich bylo 203 s kapacitou 5 518 míst. V roce 2002 jejich počet v našem kraji vzrostl na 26 zařízení a rok 2004 znamenal úbytek na 22 ostatních zařízení sociální péče s 902 místy.

Tab. 4.6.2 Vybrané ukazatele sociálního zabezpečení

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Příjemci důchodů celkem (prosinec)	159 405	160 677	160 261	161 257	163 584	4 179
z toho plných starobních	83 726	84 492	83 380	84 124	86 104	2 378
Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu v Kč (prosinec)	6 142	6 643	6 666	6 900	7 081	939
Výdaje na dávky nemocenského pojištění (mil. Kč)	1 488	1 606	1 799	1 922	1 642	154
z toho:						
nemocenské	1 298	1 391	1 572	1 671	1 393	95
peněžitá pomoc v mateřství	146	160	175	192	205	59
podpora při ošetřování člena rodiny	44	55	52	59	44	-
Držitelé průkazů zdravotně postižených (k 31. 12.)	19 488	18 990	17 417	18 070	23 518	4 030
Osoby v evidenci sociálně potřebných	20 524	22 162	27 194	.	.	.
Žadatelé o umístění v domově důchodců	2 078	2 931	2 901	2 779	3 730	1 652
Žadatelé o umístění v penzionu pro důchodce	924	997	1 269	954	1 278	354
Neuspokojení žadatelé o byt v domě s pečovatelskou službou	1 312	1 500	1 790	905	1 042	-270
Osoby, jimž byla poskytnuta pečovatelská služba	4 342	5 097	3 392	5 657	7 728	3 386
Výdaje na pečovatelskou službu (mil. Kč)	31	36	42	65	81	50

V Olomouckém kraji v roce 2004 bylo 163 584 příjemců důchodů, z toho bylo 52,6 % plně starobních. Vzhledem k roku 2000 se jejich počet zvýšil o 4 179 osob. Současně došlo k navýšení průměrné měsíční výše plného starobního důchodu o 939 Kč (v roce 2004 činila 7 081 Kč).

Dávkový systém nemocenského pojištění je tvořen zejména nemocenskými dávkami, peněžitou pomocí v mateřství a podporou při ošetřování člena rodiny. Výdaje na dávky nemocenského pojištění v Olomouckém kraji v roce 2004 činily 1 642 mil. Kč, což bylo o 154 mil. Kč více než před 4 lety, v roce 2000. Z těchto celkových výdajů 84,8 % tvořily výdaje na nemocenskou (1 393 mil. Kč), 12,5 % na peněžitou pomoc v mateřství (205 mil. Kč) a 2,7 % na podporu při ošetřování člena rodiny (44 mil. Kč).

K 31. 12. 2004 bylo v Olomouckém kraji evidováno 23 518 držitelů průkazů zdravotně postižených, jejichž počet se od roku 2000 zvýšil o 4 030 osob. Od roku 2000 do roku 2002 došlo k postupnému snižování držitelů těchto průkazů. V roce 2003 byl zaznamenán opět nárůst, který se v roce 2004 ještě zvýraznil (oproti roku 2003 vidíme nárůst o 5 448 držitelů průkazů zdravotně postižených).

V roce 2000 bylo v Olomouckém kraji evidováno 2 078 žadatelů o umístění v domově důchodců a 924 v penzionu pro důchodce. V obou případech došlo v roce 2004 k nárůstu žadatelů o umístění - v domově důchodců o 1 652 žadatelů a v penzionu pro důchodce o 354 žadatelů.

Výdaje na pečovatelskou službu zaznamenaly navýšení, a to o 50 mil. Kč (z 31 mil. Kč v roce 2000 na 81 mil. Kč v roce 2004).

Tab. 4.6.3 Dávky státní sociální pomoci

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Přiznané dávky (počet) ¹⁾	2 825 677	2 725 661	2 732 357	2 774 328	2 705 261	-120 416
Vyplacené dávky (mil. Kč) ²⁾	2 191	2 197	2 320	2 195	2 472	281
z toho:						
přídavek na dítě	885	888	932	871	824	-61
sociální příplatek	455	444	458	418	376	-79
příspěvek na bydlení	190	202	223	204	183	-7
příspěvek na dopravu	80	89	99	96	66	-14
rodičovský příspěvek	479	477	498	494	649	170
zaopatřovací příspěvek	1	1	1	1	-	.
pěstounská péče	22	24	27	28	28	6
z toho:						
na potřeby dítěte	.	18	20	21	21	x
odměna pěstouna	.	6	6	6	6	x
porodné	36	39	49	50	51	15
pohřebné	33	32	33	33	31	-2

¹⁾ v letech 2000 - 2002 bez zpětně přiznaných dávek²⁾ včetně zpětně vyplacených dávek

V Olomouckém kraji bylo v roce 2004 přiznáno 2 705 261 dávek státní sociální pomoci, oproti roku 2000 to bylo o 120 416 dávek méně. V rámci dávek státní sociální pomoci bylo vyplaceno v roce 2004 o 281 mil. Kč více než v roce 2000, celkem 2 472 mil. Kč. Největší podíl na celkových vyplacených dávkách měly přídavky na děti, které tvořily 33,3 % všech vyplacených dávek a jejichž hodnota byla 824 mil. Kč v roce 2004. Rodičovský příspěvek se na celkových vyplacených dávkách podílel 26,2 % (649 mil. Kč), sociální příplatek 15,2 % (376 mil. Kč). U většiny typů vyplacených dávek došlo v roce 2004 ve srovnání s rokem 2000 k jejich snížení. Výjimkou byl rodičovský příspěvek, u kterého došlo k navýšení o 170 mil. Kč na 649 mil. Kč. Na zvýšení vyplacených dávek rodičovského příspěvku může mít vliv například rostoucí počet narozených dětí v roce 2004 a prodloužení mateřské dovolené.